

Катерина Пилипенко

к.е.н., доцент,

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Останніми роками, як ніколи в останні три десятиліття, увага світу повернута до проблем продовольства. Цілий ряд чинників зумовив підвищення цін на продукти харчування, що досягла нині найвищого рівня з 1970-их років. Ця обставина серйозно позначилася на продовольчій безпеці бідних верств населення світу. Продовольча безпека це такий стан, коли продовольства вистачає круглий рік, що забезпечує здорове харчування і продуктивний стиль життя. Вона заснована на рівні споживання, а тому можна говорити про продовольчу безпеку окремих людей, сім'ї, і цілої нації.

За різними джерелами, максимальна чисельність населення, яку може прогодувати наша планета коливається від 10 до 20 млрд. чол. Невідомо, що трапиться, коли цієї межі буде досягнуто. Наразі 2/3 людства відчувають постійний дефіцит продуктів харчування. До того ж харчування часто є недостатньо калорійним і має нераціональну структуру (нестача вітамінів і білків тваринного походження). При цьому у світі виробляється достатньо продовольства, але географія його виробництва далеко не збігається з географією споживання. Північна Америка і Західна Європа мають надлишок продовольства, але країни, що розвиваються, не мають можливості для його закупівлі в достатній кількості. Першим великим заходом, присвяченим цій тематиці, стала Всесвітня конференція 1974 р., скликана під егідою Продовольчої та сільськогосподарської організації (ФАО) ООН. Саме цього року в офіційну практику вводиться й сам термін «продовольча безпека». Він визначає її як стан «... коли всі люди завжди мають фізичний і економічний доступ до безпечного й поживного продовольства в кількості, достатній для

задоволення своїх потреб і переваг у їжі, в обсягах, необхідних для активного й здорового життя» [2, С. 3].

Незважаючи на доволі слабку з боку держави фінансову підтримку вітчизняного АПК, обсяги виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції зростають. За даними Кабінету Міністрів України, у першому півріччі 2011 р. Україна посідала третє місце в світі за обсягами експорту ячменю, четверте – кукурудзи, шосте – пшениці. Однак невеликі сільгоспвиробники, передусім вітчизняні фермерські господарства, й надалі переживають не найкращі часи, адже у минулому році близько п'яти сотень фермерських господарств припинили своє існування [1, С. 87].

За проведеними нами дослідженнями населення в майбутньому зіткнуться з такими трьома тенденціями: зростання міської бідноти і безземельних жителів села, яким потрібно продовольство за доступними цінами, і прагнення урядів до модернізації та комерціалізації виробництва продовольства; зміна клімату і зростання попиту на орні сільськогосподарські землі; розширення площ під культури для виробництва біопалива, і зростання цін на викопні види палива. Спільна дія цих трьох факторів неминуче призведе до підвищення цін на продовольство, загрозу його браку, нестачі землі, що особливо позначиться на становищі безземельних і бідних верств населення.

Продовольча безпека, недоїдання і голод є наслідком браку однієї зі складових у рівнянні балансу продовольства (ринки, виробництво, соціальні мережі, засоби для покупки продовольства, продовольча допомога). Голод – це крайній прояв розвалу всієї системи, що призводить до різкого зростання смертності як від явного відсутності їжі, так і хвороб, викликаних недоїданням. На нашу думку, помилковим є прирівняння продовольчої безпеки тільки до виробництва продуктів харчування, ігноруючи її важливі складові, які можна представити на рис. 1.



Рис. 1. Складові формування продовольчої безпеки

Наведені нами складові продовольчої безпеки доповнюють один одного. Так, наприклад, спад виробництва через посуху може бути компенсований хорошими запасами, доходами, допомогою з соціальних мереж. Коли немає нічого з цих складових з тієї чи іншої причини негативним результатом є голод. Як вважає Амартія Сіна, голод, зазвичай викликається різними причинами (посуха, повінь, інфляція, війна). Замість простого розширення виробництва продовольства, необхідно систематично розвивати всі ці складові. Тому для зміцнення продовольчої безпеки вразливих верств населення потрібна стратегія, яка не тільки збільшує виробництво продовольства, а й підвищує доходи населення, не тільки збільшуючи кількість доступних продуктів харчування, але і підвищуючи їх якість. При цьому важлива роль у цьому процесі відводиться саме державі.

Література

1. Ватченко О.М. Зарубіжний досвід державної підтримки сільськогосподарського виробництва та напрями його використання у вітчизняній практиці / О. М. Ваченко // Економіка та управління: зб. наук. пр. Білоцерків. нац. аграр. ун-т. - Біла Церква, 2011. - Вип. 5 (85). - 160 с.

2. Римская декларация по всемирной продовольственной безопасности / АПК: экономика, управление. - М., 1997. - № 2. - С. 3.